

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის ახალი და უახლესი ისტორიის განყოფილების უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი

ოსების 1918 წლის აჯანყებულის თავისებურებები და ოსი სეპარატისტების განიარაღების მცდელობის ასახვა ქართულ პოლიტიკურ აზროვნებაში

1917 წლის თებერვალ-მარტში რუსეთის იმპერიაში განვითარებულმა პოლიტიკურმა პროცესებმა არარუსი ერები ეროვნული სახელმწიფოს აღდგენის პერსპექტივის წინაშე დააყენა. თითოეული მათგანის ფიქრისა და განსჯის საგანს პოლიტიკური მოთხოვნების ისეთი ფორმით შემუშავება წარმოადგენდა, რომელიც რუსეთის დროებითი მთავრობისათვის მისაღები აღმოჩნდებოდა და ცენტრის მხრიდან ამა თუ იმ ერის სახელმწიფო წარმონაქმნის შექმნის შესაძლებლობას საფრთხე არ დაემუქრებოდა. ამ თვალსაზრისით, ქართული პოლიტიკური სპექტრი ერთიანი რუსეთის შემადგენლობაში საქართველოსათვის პოლიტიკურ-ტერიტორიული ავტონომიის მოთხოვნით იფარგლებოდა. საქართველოს პოლიტიკური პარტიები რამდენადაც იმ ეტაპზე რუსულ ორიენტაციას ოფიციალურად იცავდნენ, საქართველოში მცხოვრებ ოსებს, გამოკვეთილი სეპარატიზმი არ გამოუვლენია. სრულიად რუსეთის დამფუძნებელი კრების არჩევნებში ისინი ქართველი სოციალ-დემოკრატებსადმი (მენშევიკები) მხარდამჭერად გამოდიოდნენ.

საქართველოსთან მიმართებაში ოსების დამოკიდებულება 1917 წლის ოქტომბრის ბოლშევიკური სახელმწიფო გადატრიალების შემდეგ შეიცვალა. ამ მხრივ, განსაკუთრებული როლი საბჭოთა რუსეთის მთავრობის მიერ 1917 წლის 2 (15) ნოემბერს მიღებულმა „რუსეთის ხალხთა უფლებათა დეკლარაციამ“ შეასრულა. ეს დოკუმენტი ოფიციალურად აცხადებდა: „1) რუსეთის ხალხების თანასწორობა და სუვერენობა; 2) რუსეთის ხალხთა უფლება თავისუფალ თვითგამორკვევაზე, სრულ გამოყოფამდე და დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნამდე.“ [1, 18] აღნიშნული დეკლარაციის ეს მუხლები ოსური ინტელიგენციის წარმომადგენლებმა ისე გაიგეს, რომ საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრებ ოსებს თითქოს თვითგამორკვევისა და დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნის უფლება ეძლე-

ოდა. ამ იდეის განხორციელება საქართველოს სინამდვილეში რამდენადაც ოსებს შეუძლებლად მიაჩნდათ, საბჭოთა რუსეთის შემადგენლობაში ყოფნის შემთხვევაში მისი ხორცშესხმა რეალობად ესახებოდათ. აქედან გამომდინარე, დასახული მიზნის მისაღწევად გარკვეული მოსამზადებელი საფეხურის შექმნას ცდილობდნენ. მხედველობაში გვაქვს მათი მხრიდან ოსური საჯარისო შენაერთების ფორმირების ოფიციალურად მოთხოვნა. ეს საკითხი საქართველოს ოსების ინტელიგენციამ ჯერ კიდევ კავკასიის მეფისნაცვალის ვორონცოვ-დაშკოვის წინაშე 1905 წელს დასვა. მეფის ხელისუფლების ინტერესებში ნაციონალური პოლკების შექმნა რამდენადაც არ შედიოდა, ოსური ინტელიგენციის ჩანაფიქრი იმ ეტაპზე განუხორციელებელი დარჩა. პოლიტიკური პროცესების ცვალებადობიდან გამომდინარე, აღნიშნული იდეის „გაცოცხლება“ ოსებმა ხელსაყრელად მიიჩნიეს და ეს საკითხი მთელი პრინციპულობით საქართველოს ოსების („სამხრეთ ოსეთად“ წოდებულ) მეორე ყრილობაზე (1917 წლის დეკემბერი) დააყენეს.

ოსური „ნაციონალური ჯარის“ საჭიროების შესახებ მოხსენება გორის მაზრის კომისარმა ა.ძასოხოვმა გააკეთა. მისი მტკიცებით, ეროვნული საჯარისო შენაერთების შესაქმნელად ოსებს ქართველების, სომხებისა და მუსლიმანებისათვის უნდა მიეძაძათ. სხვადასხვა სამხედრო ნაწილებში გაფანტული ოსი ჯარისკაცებისათვის თავი მოეყარათ, მოეწვიათ დეზერტირები, სამხედრო საქმისათვის ვარგისი ოსი ახალგაზრდები და მათგან ქვეითთა ჯარის ერთი „ნაციონალური პოლკი“ შეექმნათ. იმავე ა.ძასოხოვის მტკიცებით, პოლკის ძირითადი ამოცანა რევოლუციის ინტერესების დაცვა, გარეშე და შინაურ მტრებთან ბრძოლა უნდა ყოფილიყო. ერთი შეხედვით მიზანი კეთილშობილურ სახეს ატარებდა, მაგრამ ა.ძასოხოვი არაფერს ამბობდა თუ ვის გულისხმობდა გარეშე და შინაურ მტრებში. ისიც ანგარიშგასანევია, რომ იგივე ა.ძასოხოვი პრინციპულად აყენებდა საკითხს – ახლადშექმნილი ოსური პოლკიები ნაციონალურ საბჭოს დაქვემდებარებოდა, და რაც მთავარია, ეს სამხედრო შენაერთი ჩრდილოეთ კავკასიის ოსების ჯარის შემადგენლობაში შესულიყო. რაც შეეხება მისი დისლოკაციის ადგილს – გორი ან დუშეთი უნდა აერჩიათ. [2]

ყრილობის მონაწილე ოსი დელეგატებისათვის ა.ძასოხოვის აღნიშნული წინადადება იმდენად მისაღები აღმოჩნდა, რომ შესაბამისი რეზოლუციაც მიიღეს: „შედგეს ეროვნული პოლკები – ვკითხულობთ დოკუმენტში – რომლის ნაწილი შეუერთდება ჩრდილოეთ ოსეთის სამხედრო ნაწილებს. პოლკი იდგება ამიერკავკასიაში. მე-

თაურთა შემადგენლობის არჩევა მიენდოს ოსთა ეროვნულ საბჭოს, რომლის განკარგულებაშიაც უნდა შევიდეს ზემოხსენებული პოლკი.“[3] მისი დისლოკაციის ადგილი გორი ან დუშეთი უნდა ყოფილიყო.

ამ ამონაწერის მიხედვით, საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრები ოსებისგან შემდგარი პოლკი მხოლოდ ოსების ეროვნულ საბჭოს უნდა დამორჩილებოდა და არა საქართველოს ეროვნულ საბჭოს. მის ხელმძღვანელობას ოსების ეროვნული საბჭო ნიშნავდა და არა საქართველოს ეროვნული საბჭო ან ამიერკავკასიის კომისარიატი. ისიც ანგარიშგასაწევია, რომ ოსების ეროვნული პოლკი არა საქართველოს ეროვნული გვარდიის, არამედ ჩრდილოეთ ოსეთის სამხედრო შენაერთების ნაწილად უნდა ქცეულიყო. რუსეთის ფედერაციის შემადგენლობაში არსებული უცხო სახელმწიფოს დაქვემდებარებაში მყოფი სამხედრო ქვედანაყოფის გორში ან დუშეთში ოფიციალური სტატუსით დისლოცირების ნებართვის გაცემა, საქართველოს სახელმწიფოს თვითმკვლელობისაკენ გადადგმული მიზანმიმართული ნაბიჯი იქნებოდა, რადგან მასში საქართველოს საწინააღმდეგოდ სამომავლოდ გათვლილი ბოროტების მარცვალი იყო ჩადებული. აღნიშნულის გათვალისწინებიდან გამომდინარე, საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ და ამიერკავკასიის კომისარიატმა, ოსების ეროვნული პოლკის შექმნა მიუღებლად ჩათვალა. თუკი ამ გადაწყვეტილებას ამიერკავკასიის რეგიონში განვითარებული პოლიტიკური პროცესების ფონზე განვიხილავთ, იგი სწორ ნაბიჯს წარმოადგენდა. მითუმეტეს, ეროვნული სამხედრო შენაერთების შექმნის საკითხს ოსები ისეთ რთულ პერიოდში აყენებდნენ, როცა ამიერკავკასიის ფრონტიდან დემობილიზებული გაბოლშევიკებული რუსული სამხედრო ნაწილები თბილისს აშკარა საფრთხეს უქმნიდნენ. ისტორიოგრაფიაში დადასტურებულია, რომ თბილისის ასაღებად და ამიერკავკასიის მთავრობის დასამხობად ბოლშევიკები კარგად შეიარაღებული 16000 ჯარისკაცის გამოყენებას შეეცადნენ. ამ ოპერაციის წარმატებით დასამთავრებლად შიდა ქართლში აჯანყებული სომხებისა და ოსების იმედი ჰქონდათ.[4]

ასეთ რთულ პირობებში მყოფი ქვეყნისათვის პრიორიტეტად არა თუ ოსური საჯარისო ნაწილების შექმნა, არამედ ოსების, როგორც რეალური საფრთხის შემქმნელების წინააღმდეგ შესაბამისი ქმედითი ღონისძიებების გატარება იყო საჭირო. მეორე მხრივ, ამიერკავკასიის მთავრობის წინაშე პრინციპულად იდგა საკითხი – ოსმალეთის აგრესიისაგან რეგიონის დაცვის შესახებ. მითუმეტეს, ტრაპიზონში მიმდინარე საზავო მოლაპარაკების პარალელურად,

ოსმალეთის სამხედრო შენაერთები საქართველოს ისტორიული ტერიტორიების ოკუპაციას ახდენდა. თუკი საქართველოში მცხოვრები ოსები თავის სამშობლოდ საქართველოს აღიქვამდნენ, ოსი ჯარისკაცების ზნეობრივი ვალდებულება – ა.ძასოხოვის სიტყვებით რომ ვთქვათ, საქართველოში „რევოლუციის მონაპოვართა დაცვა“ და „გარეშე მტრებთან“ – ოსმალებთან ბრძოლა უნდა ყოფილიყო. აქედან გამომდინარე, იმ ძნელბედობის ჟამს, ოსმალო ასკერების წინააღმდეგ მებრძოლ ქართველობას, იარაღის ტარების შემძლე და სამხედრო გამოცდილების მქონე ოსების გარკვეული ნაწილი გვერდში მანაც უნდა ამოდგომოდა. დოკუმენტური მასალით დასტურდება, რომ ოსმალო დამპყრობლების წინააღმდეგ მებრძოლი ქართული ჯარის ნაწილებსადმი თანადგომის ნაცვლად ოსმა სეპარატისტებმა და ბოლშევიკებმა ერთობლივი ქმედებით ქართულ ჯარს ზურგში გალესილი მახვილი ჩასცეს. მხედველობაში გვაქვს 1918 წლის 13 და 14 მარტს ოსების მიერ ცხინვალისა და ჯავის რაიონებში დაწყებული აჯანყება. ამ ფაქტთან დაკავშირებით ქართული პოლიტიკური აზრის წარმომადგენლებმა თავიანთი პოზიცია ოფიციალურად გამოთქვეს და ოსების ორგულობის ფიზიონომია მკითხველი საზოგადოების წინაშე სრულად წარმოაჩინეს. ამ მხრივ, განსაკუთრებულ ყურადღებას გაზეთ „ალიონში“ გამოქვეყნებული სტატია „ცხინვალის ტრაგედიის გამო“ იქცევს. საქართველოსათვის იმ ეტაპზე შექმნილი ურთულესი პოლიტიკური სიტუაციის წინაპლანზე წამოწევის ფონზე, აღნიშნულ ნერილში გარკვევითაა მითითებული რომ ოსებმა „მოინადინეს ქართველი ერისათვის შიგ გულში ლახვარის ჩაცემა სწორედ იმ დროს, როცა საქართველო უდიდეს გასაჭირს განიცდის... ქართველ ერს გარეშე მტერი ემუქრება, მთელი მისი ყურადღება ოსმალეთისკენ არის მიქცეული და შინაურმა მტერებმა იფიქრეს, ქართველების მთელი ძალა რამდენადაც ფრონტისკენ არის მიმართული, შიგნით უძღურნი არიან და ეხლა შეგვიძლია გამარჯვებაო.“[5]

ეს ამონაწერი იმის აშკარა დადასტურებაა, რომ საქართველოსთან მიმართებაში ოსი სეპარატისტები და ბოლშევიკები ჩასაფრებული შურისმაძიებლის ამპლუაში გვევლინებოდნენ. მათ მიზანს საბჭოთა რუსეთის დაკვეთის შესრულება წარმოადგენდა, თუნდაც იგი საქართველოს ისტორიული ტერიტორიების დაკარგვისა და თვით ქართველი ერის განადგურების ხარჯზე მომხდარიყო. ჩვენს ხელთ არსებული მასალის ანალიზიდან გამომდინარე, მათი ქმედების სხვაგვარად შეფასება შეუძლებელია. ამ პოზიციის გასამყარებლად გაზეთ „ერთობაში“ დაბეჭდილი მოწინავე სტატია „ამიერკავ-

კასია და საქართველოს რესპუბლიკა 1918 წელს“ გამოდგება. მასში გარკვევითაა მითითებული, რომ კავკავიდან და ყუბანის ოლქიდან ოსები და ბოლშევიკები „სწორედ იმ დროს იწყებდნენ მოძრაობას, როდესაც საქართველოს ჯარები ოსმალეთის ჯარებთან იბრძოდნენ. როგორც კი სამხრეთიდან და დასავლეთიდან ოსმალეთის ჯარი იწყებს შემოტევას და მათ წინააღმდეგ გავა სახალხო გვარდია და ჯარი, იმავე დროს ზურგს უკნიდან – აღმოსავლეთიდან და ჩრდილოეთიდან ამ ჯარს და გვარდიას თავს ესხმის ოსი ბოლშევიკების ბრბოები.“ ანალოგიური თვალსაზრისია გამოთქმული გ.ლასხიშვილის წერილში „ბოლო უნდა მოელოს.“ მისი სამართლიანი მტკიცებით, „რა წამსაც რომელიმე ძალას დაინახავენ ჩვენს წინააღმდეგ მომართულს, ოსები მაშინვე... სამზადისს შეუდგებიან.“[6]

კონკრეტულად თუ რაში მდგომარეობდა ოსების სამზადისი, გაზეთი „სახალხო საქმე“ მონინავე წერილში „კმარა!“ ხაზგასმით მიუთითებდა: „როცა მთელი ძალღონის მიმართვა ოსმალეთის შემოსეული ასკერების წინააღმდეგ იყო საჭირო, ოსებმა თავისი თავი ბოლშევიკების მომხრეებად გამოაცხადეს და ცხინვალის მიდამოებში ფრონტი გაგვიმართეს.“[7] საქართველოს უახლეს ისტორიაში ეს იყო უაღრესად რთული მომენტი. საქართველოს ეროვნული საბჭოსა და ამიერკავკასიის მთავრობის წინაშე პრინციპულად დაისვა საკითხი; ფორმირების სტადიაზე მყოფი ქართული ჯარი და ეროვნული გვარდია შეძლებდა თუ არა გარეშე და შიდა ფრონტებზე (ოსმალეთი, აჯანყებული ოსი სეპარატისტები) მტრისადმი გამკლავებას. მითუმეტეს, როგორც შ.ამირეჯიბი წერდა „ცხინვალი შესაძლებელია საქართველოსათვის საბედისწერო ფრონტად იქცეს. იქ სწარმოებს ნამდვილი ომი ყოველნაირი იარაღის საშუალებით და... ეს ომი ადვილად არ გათავდება, რადგანაც ოსების მხრივ ბრძოლა მასიურ ხასიათს ღებულობს.“[8] მდგომარეობას ისიც ართულებდა, რომ აჯანყებულ ოსებს, ტყვიამფრქვევებითა და ვაზნებით დატვირთული ორი ფურგონი გორიდან საიდუმლოდ ცხინვალში გაუგზავნეს. ასეთ სიტუაციაში ქართული პოლიტიკური ელიტის მესვეურებმა უკიდურეს რადიკალიზმს, აჯანყებულ ოსებთან მშვიდობიანი მოლაპარაკების გზა არჩიეს. ამ საპასუხისმგებლო საქმეს ცხინვალის კომისარი გიორგი მაჩაბელი ხელმძღვანელობდა. ბოლშევიკები და ოსი სეპარატისტები რამდენადაც თავს გამარჯვებულად თვლიდნენ, მათი უპასუხისმგებლო მოქმედების შედეგად ამ სამშვიდობო პროცესის დაწყების მცდელობა უშედეგოდ დამთავრდა. 1918 წლის 18 მარტს აჯანყებულმა ოსებმა ცხინვალი აიღეს და გაძარცვეს. წამებით მოკლეს გიორგი მაჩაბელი, სანდრო კეცხოველი, პეტრე ეფ-

რემიძე, კოსტა კაზიევი, კოტე ცერცვაძე. 140 წითელგვარდიელი ტყვედ აიყვანეს. 19 მარტს ოსების ეროვნული საბჭოს სახელით ცხინვალში საბჭოთა ხელისუფლება გამოაცხადეს და დაბა ცხინვალის კომენდატად კულუმბეკოვი დანიშნეს. [9]

ისარგებლეს რა დროებითი წარმატებით, ოსმა სეპარატისტებმა სოფ. ჯავა, დაბა ცხინვალი და მისი მიმდებარე ტერიტორიები გორის მაზრას თვითნებურად ჩამოაცილეს და მისი მმართველობა ოსების ეროვნულ საბჭოს დაუქვემდებარეს. ეს ნაბიჯი საქართველოს ეროვნული საბჭოსა და ამიერკავკასიის მთავრობისადმი ოფიციალურად დაუმორჩილებლობას, ომის გამოცხადების ტოლფას ქმედებას წარმოადგენდა. კავკასიის რეგიონის გარშემო შექმნილი მძიმე პოლიტიკური სიტუაციის ქრილში თუკი განვიხილავთ ოსების ზემოაღნიშნული ქმედებით მოსალოდნელ შედეგებს, საქართველო ახალი ტერიტორიის დაკარგვის გარდუვალი საფრთხის წინაშე იმყოფებოდა. მეორე მხრივ, იმის რეალური საშიშროებაც არსებობდა, რომ საქართველოში მცხოვრებ სხვა ეთნიკურ უმცირესობებს ოსი სეპარატისტების ეს დროებითი წარმატება, საბოლოო გამარჯვებად რომ აღექვათ და შესაძლო პრეტენზიები იარაღის გამოყენების გზით გამოეთქვათ. ამ შემთხვევაში საქართველო სამოქალაქო ომის ცეცხლის ალში გაეხვეოდა. ეს საშიშროება ქართული პოლიტიკური აზრის მესვეურებს კარგად ჰქონდათ გაცნობიერებული და გამოსავალი გზის ძიებას ცდილობდნენ. უმძიმესი სიტუაციის განმუხტვისა და მოსალოდნელი კატასტროფისაგან ქვეყნის გადარჩენის ერთ ერთ საშუალებად, ოსმალეთთან ზავის დაუყოვნებლივ დადებას ასახელებდნენ. ამ მხრივ განსაკუთრებულ ინტერესს გაზეთ „ალიონში“ დაბეჭდილი წერილი „ცხინვალის ტრაგედიის გამო“ იქცევს. ამიერკავკასიაში და განსაკუთრებით საქართველოში არსებული სინამდვილის წარმოჩენისა და მისი ანალიზის ფონზე, წერილის ავტორი მკითხველი საზოგადოების საყურადღებოდ წერდა: „არასოდეს არ ყოფილა ზავი იმდენად აუცილებელი... ამიერკავკასიის ინტერესებისათვის როგორც დღეს. შინაური მტრები ირაზმებიან და ჩვენს მთავრობას არ შესწევს იმდენი ძალა, რომ ორივე ფრონტზე იბრძოლოს. ამიტომ, უმჯობესია ჩვენმა მთავრობამ ზავი ჩამოაგდოს ყოველგვარის საშუალებით ოსმალეთთან, რომ მთელი თავისი ძალდონე შინაური ფრონტის გამაგრებას მოანდომოს, თორემ დალუპვა და დამსხვრევა... ყველა იმედებისა გარდუვალია.“

ოსი სეპარატისტების მიერ მოწყობილი ცხინვალის აჯანყების განვრცობის მოსალოდნელ საშიშროებაზე, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ლიდერებიც მიუთითებდნენ. ისინი პრინციპულად

აყენებდნენ საკითხს აჯანყების მთელი სიმკაცრით დაუყოვნებლივი ჩაქრობის შესახებ. „ცხინვალის ამბები – წერდა შ.ამირეჯიბი – საშუაში მოჩვენებაა საქართველოს მომავლისათვის და საჭიროა არა მარტო მისი სასწრაფო ლიკვიდაცია, არამედ სიმკაცრეც, რომ იგი არ განმეორდეს.“[8] ამ მიზნის განსახორციელებლად პირველ რიგში ოსმალეთთან კომპრომისზე წასვლა, საომარი მოქმედებების შეჩერების მიღწევა და უკიდურეს შემთხვევაში ოსმალეთ-საქართველოს ფრონტიდან ქართული სამხედრო შენაერთების გარკვეული ნაწილის ცხინვალის მიმართულელებით გადაჯგუფება წარმოადგენდა. ამ გადაწყვეტილების მიღება მხოლოდ იმ შემთხვევაში იქნებოდა მიზანშეწონილი, თუკი ამიერკავკასიის მთავრობას და საქართველოს ეროვნულ საბჭოს სარეზერვო სამხედრო ძალა არ აღმოაჩნდებოდა. მდგომარეობა უაღრესად რთული იყო თუნდაც იმ თვალსაზრისით, რომ 20 მარტისათვის გორის მიმდებარე ტერიტორიებს ოსების 300 კაციანი შეიარაღებული პოლკი აკონტროლებდა, ხოლო პორუჩიკ ი.ხარებოვის მეთაურობით ცხინვალზე თავდამსხმელთა რაოდენობა რამდენიმე ათას კაცს შეადგენდა. ისიც გასათვალისწინებელია, რომ აჯანყებული ოსები დამხმარე ძალებს ჩრდილო კავკასიიდან იღებდნენ. აღნიშნულ ფაქტებთან დაკავშირებით გაზეთ „საქართველოში“ გამოქვეყნებულ 20 მარტის კორესპოდენციაში „ოსების თავდასხმა ცხინვალზე,“ დაბეჭდილი იყო გორის გვარდიის სარდლის მიერ ამიერკავკასიის მთავრობისადმი გაგზავნილი წერილი. მასში დასაბუთებული იყო ის მოსალოდნელი საფრთხე, რომელიც აჯანყებული ოსებისაგან გორის მაზრას ემუქრებოდა. „გორი განსაცდელშია! იმედი მაქვს ჯავშნოსანისა, – ვკითხულობთ წერილში – რომელიც გორის სადგურზე დგას. გთხოვთ გამოგზავნოთ რაზმი და ჰაეროპლანი. მთელი ძალა შეაიარაღეთ და ფეხზე დააყენეთ.“[8] რამდენადაც მდგომარეობა უაღრესად რთული იყო, ამიერკავკასიის მთავრობის 1918 წლის 19 მარტის გადაწყვეტილებით თბილისიდან ცხინვალში ვალიკო ჯუღელის სარდლობით გვარდია გაიგზავნა. იმავედროულად გორში მოხალისეთა მობილიზაციაც ჩატარდა. იმ ეტაპზე ვ.ჯუღელის დაქვემდებარებაში თბილისის, გორის, ხაშურისა და ქვემო ჭალის გვარდიელთა 800 კაციანი შემადგენლობა – მეზარბაზნეთა და მეტყვიამფრქვევეთა ქვედანაყოფის ჩათვლით იმყოფებოდა. ამ ძალებით დაუპირისპირდა იგი აჯანყებულ ოსებს. თუ როგორ წარიმართა ბრძოლის ბედი, ამის შესახებ მნიშვნელოვან ინფორმაციას ვ.ჯუღელის მიერ ამიერკავკასიის მთავრობისადმი 23 მარტს გაგზავნილი დეპეშა იძლევა. ამ დოკუმენტიდან ვგებულობთ, რომ 22 მარტს 3 საათზე გვარდიის მიერ ცხინვალი და მისი შემოგა-

რენი ოსი აჯანყებულებისგან გაუნთავისუფლებიათ, ხოლო გაქცეულ ოსებს ჯავის ხეობისათვის შეუფარებიათ თავი. ამ ოპერაციის მიმდინარეობასთან დაკავშირებით იმავე დეპეშაში ვკითხულობთ: „22 მარტს 3 საათზე წითელმა გვარდიამ ცხინვალი და მისი მიდამოები ხელში ჩაიგდო. ქალაქში შესვლამდე მტერი გაიქცა, იგი ჯავის ხეობასა და ვანათის რაიონში იყრის თავს. მთელი დღე სამი სოფლის აღებას და მემამბოხეთაგან განმენდას მოვანდომეთ. 6 ვერსის სიგანის მასშტაბით უტყვედა აჯანყებულებს გვარდიელები არტილერიასთან ერთად. ჩვენი არტილერია გაურბოდა სოფლების დაბომბვას და ესროდა სოფლიდან გამოსულ მონინაალმდეგეებს. 22 მარტს წითელმა გვარდიამ ფართომასშტაბიანი შეტევა განახორციელა და სტრატეგიული სიმაღლეები დაიკავა.“[9] ამ დოკუმენტიდან განსაკუთრებული ყურადღება ერთ მეტად მნიშვნელოვან ნიუანსს უნდა მიექცეს. მხედველობაში გვაქვს მონინაალმდეგის სტრატეგიულ პუნქტებზე შეტევის დროს ქართველი გვარდიელების მხრიდან სოფლების მშვიდობიანი მოსახლეობის არდაზიანების მაქსიმალური მცდელობა და აჯანყებული შეიარაღებული ოსებისადმი ანგარიშსწორება მხოლოდ მაშინ, როცა ისინი სოფლებს ტოვებდნენ. რაც შეეხება დამნაშავე ოსებს, ვ.ჯუღელი გარკვევით მიუთითებს: „დამნაშავეებს შეუბრალებლად ვსჯიდით.“ მაგრამ, ეს სრულებითაც არ ნიშნავს რომ ქართულ პოლიტიკურ სპექტრს ოსების წინასწარგამიზნული დასჯა ჰქონდა ჩაფიქრებული. თუკი ამიერკავკასიის მთავრობამ და საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ აჯანყებულ ოსებთან მიმართებაში რადიკალური ნაბიჯი გადადგა, იგი ოსი სეპარატისტების მხრიდან ლალატის ტოლფასი ქმედებით იყო განპირობებული და არა უდანაშაულო ოსური მოსახლეობისადმი ანგარიშსწორებით. ამას თვით ვ.ჯუღელის დეპეშაც ადასტურებს, სადაც გარკვევითაა მითითებული, რომ „ხვალ მივიღებთ ყოველ ზომებს... დიდი სიფრთხილით და ტაქტიკით, რათა არ გავაღრმავოთ ის უფსკრული, რომელიც გათხრილია ჩვენსა და ადგილობრივ ბნელ მასას შორის. მომხდარი ამბები იმდენად რთული და ტრაგიკულია, რომ სოფლებიდან ახალგაზრდები გაიქცნენ, ისე რომ ზოგ სოფლებში არავინ დარჩა... რადაც უნდა დაგვიჯდეს უნდა აღვადგინოთ ბუნებრივი და ჩვეულებრივი დამოკიდებულება მცხოვრებლებთან და კვლავ მოვიპოვოთ მათი ნდობა.“[9]

როგორც სამხედრო, ასევე ქართული პოლიტიკური აზრის მესვეურებს კარგად ესმოდათ, რომ ამ მიმართულებით მუშაობის წარმართვის მიზნით, პირველი რიგის ამოცანას ცხინვალისა და ჯავის მიმდებარე ტერიტორიებზე წესრიგის დამყარება წარმოადგენ-

და. ოსების აჯანყების ჩაქრობის შემდეგ თუკი ანარქიის პრეცედენტები მინიმუმამდე დავიდა, იგი ცხინვალში მდგომი ხაშურის გვარდიისა და გერმანელთა საჯარისო შენაერთების დამსახურება იყო. ოსები მათში დამთრგუნველ ძალას ხედავდნენ და „ჩათრევას“ ჩაყოლას ამჯობინებდნენ. ეს ფაქტორი ჰქონდა მხედველობაში საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს რწმუნებულს მ.კლიმიაშვილს, როცა სამინისტროსადმი გაგზავნილ მოხსენებაში ცხინვალში, ჯავასა და ყორნისში შეიარაღებული სამხედრო ძალის გარკვეული დროის განმავლობაში დარჩენას რომ მოითხოვდა. თუკი ეს შეუძლებელი აღმოჩნდებოდა, მისივე თქმით, უკიდურეს შემთხვევაში მილიციის შემადგენლობა 100 კაციით უნდა გაეზარდათ. ამ ამოცანის შესრულების ერთ-ერთ პირობად იგი ანარქიასთან ბრძოლის მოტივაციით განსაზღვრული რაოდენობის თანხის დროულად გამოყოფას მოითხოვდა.[10, ფურც. 242] ამის აუცილებლობა იმითაც იყო განპირობებული, რომ ოსების აჯანყების დამარცხების მიუხედავად, ოსი სეპარატისტებისგან ანარქიის ახალი კერების გაღვივების ალბათობის საშიშროება რეალობას წარმოადგენდა. მითუმეტეს, ოსების ინტელიგენციის ერთი ნაწილი ნ.ჯიოევის ხელმძღვანელობით ოსებში ფარულად ქართველთა საწინააღმდეგო აგიტაციას ეწეოდა. მეორე მხრივ, რუსეთის ფედერაციაში გახიზნული ქართველი ბოლშევიკები არ ისვენებდნენ და საქართველოში ოსების მეშვეობით ახალი დესტაბილიზაციის კერის გაჩაღებას მაქსიმალურად ცდილობდნენ. ამის დადასტურებას ფ.მახარაძისა და ს.ქავთარაძის ხელმძღვანელობით კავკავში შემუშავებული საჩხერის ოსების აჯანყების გეგმა წარმოადგენს. ამ დოკუმენტის მიხედვით, აჯანყებულებს პირველ რიგში საჩხერე, ჭიათურა და ზესტაფონი უნდა აეღოთ. ქუთაისის ასაღებად ჩატარებულ საბრძოლო ოპერაციებში მათ ლეჩხუმის, რაჭისა და სამეგრელოს აჯანყებული მოსახლეობა გაუნევედა დახმარებას. იმავედროულად, აჯანყებები დაიწყებოდა დუშეთში, რომელსაც ცხინვალ-ჯავის ოსობა შეუერთდებოდა.[11] ეს ფაქტი იმის დამადასტურებელია, რომ ოს სეპარატისტებთან ერთად ქართველი ბოლშევიკები, საქართველოს დამოუკიდებლობის დასანგრევად საქართველოში ფართომასშტაბიანი სამოქალაქო ომის გასაჩაღებლად ემზადებოდნენ. ამასთან დაკავშირებით გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“ რუბრიკაში „პრესის მიმოხილვა“-ხაზგასმით წერდა: „ქართველ ბოლშევიკთა შეგულიანებამ სწორედ ისინი (ოსები შ.ვ.) ააჯანყა საქართველოს დემოკრატიული მთავრობის წინააღმდეგ, ვისთვისაც ეს მთავრობა ზრუნავდა, ვისთვისაც იგი ხმაღს იქნევდა.“[12] ბოლშევიკებთან ერთად ამ საქმეში ლომის

წილი ოსების ეროვნულ საბჭოსაც ედო. ამის შესახებ გაზეთი „სალი კლდე“ მკითხველ საზოგადოებას აუწყებდა: „ოსები აღიარებენ, რომ დირექტივები ოსების ეროვნული საბჭოს მიერ ჰქონდათ მიცემული.“[13] ანალოგიური თვალსაზრისი უფრო დასაბუთებული ფორმით საქართველოს ეროვნული საბჭოს 1918 წლის 23 ივლისის სხდომაზე ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთმა ლიდერმა გრ.ვეშაპელმა გამოთქვა. მისი მტკიცებით, საჩხერის აჯანყების სულისჩამდგმელი სოფ. ჭალის ხეობის ოსობა იყო, რომელსაც სხვა ხეობების ოსებიც უჭერდნენ მხარს. რაც შეეხება აჯანყებულთა სამხედრო ოპერაციებს, იმავე გრ.ვეშაპელის მტკიცებით, ამ საქმეს ოსების ეროვნული საბჭოს წევრები ხელმძღვანელობდნენ. მათივე ინიციატივით მოეწყო აჯანყების შტაბი სოფ. ჭალაში.[14] ეს იმას ნიშნავს, რომ საჩხერის ოსების 1918 წლის ივნისის აჯანყება ქართველი ბოლშევიკებისა და ოსების ეროვნული საბჭოს ერთობლივი შემოქმედებითი მუშაობის ნაყოფს წარმოადგენდა. მისი ხელმძღვანელი ეროვნებით ოსი ისაკ ხარებოვი იყო.[11]

საჩხერის რაიონის სოფ. ჭალაში განთავსებული აჯანყების შტაბის წევრები და მისი მეთაური ი.ხარებოვი ზემოაღნიშნული გეგმის მიხედვით მოქმედებდნენ. როგორც გაზეთი „ერთობა“ წერდა, აჯანყებულთა პირველი რიგის ამოცანას საჩხერისა და ჭიათურის აღება წარმოადგენდა. სამთავრობო ძალების წინსვლის შეფერხების მიზნით რკინისგზა უნდა აეყარათ და ამის შემდეგ ქუთაისზე გაელაშქრათ. იმავე გაზეთის მონაცემებით, იმ ეტაპზე აჯანყებულთა რაოდენობა 5000 კაცს აღწევდა. აქედან კარგად შეიარაღებული მხოლოდ 1500 კაცი იყო. დანარჩენებს „იარალი არ გააჩნდათ და კეტებით იყვნენ შეიარაღებულნი.“[14] დოკუმენტური მასალებით დასტურდება, რომ ამ „დანარჩენი“ ხელკეტებით შეიარაღებული ოსების ფუნქციას ადგილობრივი მოსახლეობის ძარცვა წარმოადგენდა. ეს იმას ნიშნავს, რომ 1500 შეიარაღებულ ოსს, მონღოლურ სტილში 3500 მძარცველი მოყვებოდა. ოსების მხრიდან, სხვისი ქონების ხელში ჩაგდებისადმი სწრაფვა იმდენად ძლიერი იყო, რომ საჩხერის გარშემო არსებული სოფლების დარბევის შემდეგ, 26 ივნისს შეტევა ქალაქ საჩხერეზე განახორციელეს და 27 ივნისს ქალაქი აიღეს. იმავე დღესვე, სამთავრობო ძალებმა აჯანყებულთა წინააღმდეგ 15 ვერსის სიგანის რადიუსით შეტევა დაიწყო. ეს ბრძოლები მთელი ერთი თვის განმავლობაში მიმდინარეობდა. ეხებოდა რა აღნიშნულ საკითხს, ეროვნული საბჭოს 1918 წლის 23 ივლისის სხდომაზე გრ.ვეშაპელი ხაზგასმით ამბობდა: „საჩხერის ამბავს აქვს განსაკუთრებული სახე. უკვე ერთი თვეა არსებობს ეს ფრონტი და

სწარმოებს ნამდვილი ომი თანამედროვე სამხედრო საშუალებებით. ერთი თვეა რაც ზარალდება სოფლები. სოფლებებს საშუალება არა აქვთ მოსავლის აღებისა.”[15] მართალია, ეს საყვედური ხელისუფლების მისამართით იყო გაკეთებული, მაგრამ მისი ავტორი ყურადღების მიღმა ტოვებდა უმნიშვნელოვანეს ფაქტორებს: ა) აღნიშნული აჯანყება მარტო საჩხერის რაიონის ოსების აჯანყებას არ წარმოადგენდა, რადგან მასში აქტიურად იყო ჩაბმული კუდაროს, ყემლუთის, ნონას, ყორნისისა და ოკმისას საზოგადოებების ოსი მოსახლეობა; [16, 116] ბ) საჩხერის აჯანყების პარალელურად ოსების აჯანყება დაიწყო დუშეთის მაზრაში. 19 ივნისს აჯანყებულებმა დუშეთი აიღეს, ხოლო 26 ივნისს დუშეთში საბჭოთა ხელისუფლება გამოაცხადეს. [17, 116] აღნიშნული ფაქტები იმის დამადასტურებელია, რომ საქართველოს ხელისუფლებას საჩხერელი აჯანყებული ოსების პარალელურად, დუშეთის მაზრის აჯანყებული ოსების წინააღმდეგაც უხდებოდა ბრძოლა. ეს იმას ნიშნავს, რომ საქართველოს შეიარაღებულ ძალები იმ ეტაპზე ორ ფრონტზე იყო გადანაწილებული. საჩხერელი აჯანყებული ოსების წინააღმდეგ საბრძოლო ოპერაციების ერთი თვით გაჭიანურება, სწორედ ამ ფაქტორმა განაპირობა. მართალია, ძალების მაქსიმალური მობილიზაციის საფუძველზე ოსების ზემოაღნიშნული აჯანყებები დამარცხებული იქნა, მაგრამ ეს გამარჯვება საქართველოს ხაზინას 12 მილიონი მანეთის საფასურად დაუჯდა. რაც შეეხება საჩხერის რაიონის სოფლებისადმი აჯანყებული ოსების მხრიდან მიყენებულ ზარალს ერთ მილიარდზე მეტს შეადგენდა. [15]

ოსების აჯანყებების სალიკვიდაციო ღონისძიებებში საქართველოს ხელისუფლების სათანადო უწყებებმა შესაშური ენერჯია და ორგანიზება გამოავლინა. ამას თვით ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ ერთი ლიდერი და საქართველოს მთავრობის მუდმივი ოპონენტი გრ.ვეშაპელიც აღიარებდა. „ესოდენი ენერჯია – წერდა იგი – რომ გამოეჩინა ხალხსა და მთავრობას საგარეო ფრონტზე, როგორც იჩენს საშინაო ფრონტზე, იქნებ არ დაგვეკარგა გამაგრებული ციხეები.“[15] მართალია, „საშინაო ფრონტზე“ სახელისუფლებო შტოების მიერ გატარებული ღონისძიებებით გრ.ვეშაპელი კმაყოფილებას გამოთქვამდა, მაგრამ ხელისუფლებას ოსმალეთთან წაგებული ომისათვის საყვედურობდა. იმავდროულად იგი პრინციპული ხასიათის შეკითხვას აძლევდა საქართველოს მთავრობის წარმომადგენლებს; მომავალში ოსთა აჯანყებების თავიდან აცილების მიზნით თუ რა კონკრეტული ღონისძიებების გატარებას აპირებდნენ. ეს შეკითხვა შემთხვევით არ იყო განპირობებული. იგი საქარ-

თველოში იმ ეტაპზე მომხდარი პოლიტიკური პროცესებიდან გამომდინარეობდა. მხედველობაში გვაქვს ცხინვალის ოსების აჯანყებიდან (1918 წლის მარტი) სამ თვეში საჩხერის ოსების აჯანყების (1918 წლის ივნისი) ფაქტი. როგორც სჩანს, დამნაშავე ცხინვალელი ოსებისადმი ხელისუფლების მხრიდან გატარებული სადამსჯელო ღონისძიებები გრ.ვეშაპელს არასაკმარისად მიაჩნდა. ზემოაღნიშნული შეკითხვაზე სწორედ ამ კონტექსტში იყო დასმული. ამის საფუძველს ეროვნული საბჭოს 1918 წლის 23 ივლისის სხდომაზე გრ.ვეშაპელის მიერ წარმოთქმული სიტყვის მკაცრი ტონი იძლევა. მისი სამართლიანი მტკიცებით, ოსებთან მიმართებაში ღონისძიებათა ისეთი ფორმა უნდა გაეტარებინათ, რომ ოსებს საქართველოს მთავრობა ეცნო და შექმნილიყო მყარი გარანტია, რათა ერთ კვირაში ოსები ისევ არ აჯანყებულყვნენ.[14] იმავდროულად იგი მთელი პრინციპულობით ოსების ეროვნული საბჭოს წევრებისა და ოსების აჯანყების მეთაურების პასუხისგებაში მიცემას მოითხოვდა. „მთავრობის ხმალი – ამბობდა გრ.ვეშაპელი – უნდა იყოს სამართლიანი, მაგრამ იმავე დროს მკვეთრი და დაუნდობელი. დუშეთის მაზრიდან ჩვენი ჯარი და გვარდია გორის მაზრაში უნდა გადავიდეს და ქვეყნის მოღალატეებს ლაგამი... ამოსდოს.“[18] ეს სამართლიანი მოთხოვნა იმ მწარე გამოცდილებას ემყარებოდა, რომელიც ქართულმა პოლიტიკურმა ელიტამ ცხინვალისა და საჩხერის ოსური აჯანყებების შედეგად მიიღო. ისიც გასათვალისწინებელია, რომ ქართული პოლიტიკური აზრის შესაქეთა უმრავლესობა ოსი სეპარატისტებისადმი უმკაცრესი სადამსჯელო ღონისძიებების გატარების მომხრე იყო. ამის დადასტურებას გაზეთ „ერთობაში“ დაბეჭდილი სტატია „ოს ინტელიგენტთა საყურადღებოდ“ წარმოადგენს. მასში პრინციპულად იყო დასმული საკითხი დამნაშავეთა სასტიკად დასჯის შესახებ. იმავე სტატიის ავტორის აზრით, დამნაშავეთა შორის „პირველად გილს ოსი ნაციონალისტები დაიჭერენ. ისინი ამღვრევენ წყალს... სთესავენ შურსა და მტრობას.“[19] ოს სეპარატისტებთან მიმართებაში კიდევ უფრო რადიკალური იყო იმავე გაზეთში დაბეჭდილი სტატია „ომი და აჯანყება.“ მასში დამნაშავეთა მიმართ უმკაცრესი რეპრესიების მოთხოვნის საკითხი იყო დასმული. „რეპრესიები – ვკითხულობთ წერილში – უნდა დაატყდეს ნამდვილ დამნაშავეებს, რამდენადაც შესაძლებელია, ყოველი საშუალებით იგი უნდა ავაშროთ უდანაშაულო ხალხს ... გულჩვილობა და სირბილე შავრაზმელობასა და ლალატთან ბრძოლაში შეუძლებელია. მოტყუებულ ხალხს უნდა ჩავიხრებო. მომტყუებელს და შემცდენელს უსასტიკესად დასჯა.“[20] ამ ამონაწერიდან კარგად ჩანს, რომ ქართული პო-

ლიტიკური აზრის მესვეურები ზოგადად ოსების დასჯაზე კი არ მიუთითებდნენ, არამედ, აქცენტირებას მხოლოდ ოს სეპარატისტებზე, დამნაშავეებზე აკეთებდნენ. იმავდროულად ხელისუფლების წარმომადგენლებს აფრთხილებდნენ, რომ აღნიშნულ საკითხს მთელი პასუხისმგებლობით მოკიდებოდნენ, დამნაშავე და უდანაშაულო ერთმანეთისაგან მაქსიმალურად გაემიჯნათ. „ჩვენი მთავრობა – წერდა გაზეთი „ალიონი“ – ვალდებულია თვალები კარგად გაახილოს, დაინახოს ვინ არის დემოკრატიის და რევოლუციის მოყვარე, ვინ მტერი და ვინ არის იუდა ისკარიოტელი, ვინ გულწრფელი მეგობარი.“ ამ პრინციპის დაცვას ოსებთან მიმართებაში მაქსიმალურად ცდილობდა მაშინდელი ქართული პოლიტიკური ელიტა. დამნაშავეებისადმი დაუნდობლობა და სიმკაცრე, ახლადშექმნილი დემოკრატიული ქვეყნის გადარჩენის აუცილებლობით იყო განპირობებული. მითუმეტეს, ოს სეპარატისტებს ქართული სახელმწიფოს სიძულვილის ბაცილა იმდენად მძლავრად ჰქონდათ სისხლხორცეულად გამჯდარი, რომ ხელსაყრელი სიტუაციის შექმნისთანავე ქართული სახელმწიფოს წასაქცევად თავს არ დაზოგავდნენ. აღნიშნულის გათვალისწინებიდან გამომდინარე, გრ.ვეშაპელი ეროვნული საბჭოს 1918 წლის 23 ივლისის სხდომაზე საქართველოს მთავრობის მისამართით აცხადებდა: „დაუყოვნებლივ დაიმორჩილეთ ოსთა მიერ დასახლებული მთელი ხეობები, მოსპეთ მათი მთავარი შტაბი ჯავაში... აიძულეთ იცნონ საქართველოს სახელმწიფო და მთავრობა,... აანაზღაურონ ის ზარალი, რაც... საჩხერის მცხოვრებთ მიაყენეს.“[18]

როგორც ვხედავთ, ქართული სახელმწიფოს ინტერესებიდან გამომდინარე გრ.ვეშაპელი ორ ძირითად პრინციპულ საკითხს აყენებდა: 1) ხელისუფლების მხრიდან ოსების დამორჩილების აუცილებლობას და 2) ქართული მოსახლეობისადმი ოსების მიერ მიყენებული ზარალის ოსების ხარჯზე ანაზღაურების გარანტიების შექმნას. საკითხის ასეთი ფორმით დასმის მიუხედავად, იგი არ ასახელებდა იმ მექანიზმს, რომლის საშუალებითაც მისი მოთხოვნების შესრულება გახდებოდა შესაძლებელი.

ქართული პოლიტიკური აზრის მესვეურთა მხრიდან ოსებისადმი უმკაცრესი დამოკიდებულების პრაქტიკულად გატარების მოთხოვნა იმ გაუგონარ ღალატს ეფუძნებოდა, რომელიც საქართველოს ოსებმა ქვეყნის ძნელბედობის უამს ქართველი ერის წინაშე ჩაიდინეს. ამის შესახებ გაზეთი „სახალხო საქმე“ მოწინავე სტატიასში „კმარა!“ ხაზგასმით წერდა: ოსები „მუხანათურად ღალატობენ საქართველოს, კარებს უღებენ გარეშე ძალას და მასთან შეერთებულად ცდილობენ სასიკვდილოდ გული გაუპოს საქართველოს.“[21]

ოსების ნამოქმედარის შეფასებიდან გამომდინარე, გაზეთი „კლდე“, საქართველოს ოსებს გამცემსა და გაიძვერას უწოდებდა და იქვე დასძენდა; „ოსებს ორგანულ ჩვეულებად დასჩემებიათ შინაური თავდასხმების მონყობა მაშინ, როცა რესპუბლიკა თავისი ჯარებით მტრებთან ყოფნა-არყოფნის ბრძოლას აწარმოებს. საქართველოს დამოუკიდებლობის დამხობის მოსურნე მტერს წინ ოსი ეგებება და უღებს კარებს.“[22] ამავე საკითხს შეეხო უფრო ადრე „მხედარში“ დაბეჭდილი ს.აბულაძის სტატია „ოსების ამოძრავება.“ აჯამებდა რა საქართველოსთან მიმართებაში 1917- 1919 წლებში ოსების ნამოქმედარს, ს.აბულაძე ხაზგასმით წერდა: „ამიერკავკასიის დამოუკიდებლობის გამოცხადების დროს, როცა ოსმალეთი შემოესია საქართველოს, აზერბაიჯანმა და სომხეთმა პილატესავით ხელი დაიბანეს და ოსმალეთის პირდაღებული ვეშაპის წინ საქართველო მარტოდ-მარტო დარჩა, ოსებმა დახმარების ნაცვლად იარაღით ზურგიდან ბრძოლა დაგვიწყეს... როცა ბოლშევიკური რუსეთი ჩვენი საზღვრების გადმოლახვას ცდილობდა... ოსებმა აჯანყებები მოგვიწყვეს აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოში. მოახლოვდებოდა თუ არა რუსეთის რეაქციონური ძალები, ოსებიც წამოყოფდნენ თავს და საქართველოს დასამხობად იმათ მხარეზე დგებოდნენ.“[23]

აღნიშნული ამონაწერის მიხედვით, ირკვევა, რომ ოსების ნამოქმედარის საფუძვლიანი ანალიზიდან გამომდინარე, იმ პერიოდის ქართული პოლიტიკური აზროვნების წარმომადგენლები ოსებს მოლაღობისა და გაიძვერას კონტექსტში განიხილავდნენ. ეს არც არის გასაკვირი, რადგან საქართველოს პირველი რესპუბლიკის პერიოდში, საქართველოში მცხოვრები ოსების უმეტესობამ ქართველ ერთან მიმართებაში ისტორიის სამარცხვინო ფურცელი დაწერა. რაგინდ უცნაურადაც არ უნდა მოგვეჩვენოს, საქართველოში მცხოვრებმა ოსებმა გაღესილი მახვილი ზურგში იმ ერს ჩასცა, რომელმა ერმაც თავის დროზე ისინი შეიფარა, ქართული მიწის ბარაქით სარგებლობის უფლება და ოსური ეთნოსის გადარჩენის შესაძლებლობა მისცა. მაღლიერების სანაცვლოდ, ქართველ ერს და ქართულ სახელმწიფოს ოსებმა ღალატით უპასუხეს.

საქართველოში იმ ეტაპზე არსებული მძიმე პოლიტიკური სიტუაციიდან გამომდინარე, საქართველოს ხელისუფლების პირველი რიგის ამოცანას ოსური სეპარატიზმის მოთოკვა და თვით ოსების ქვეყნის ინტერესების შესატყვის ჩარჩოში მოქცევა წარმოადგენდა. ამ უაღრესად რთული პრობლემის გადაწყვეტის ერთ-ერთ პირობად

ქართული პოლიტიკური აზრის თვალსაჩინო წარმომადგენელი ივ.გომართელი შიდა ქართლის ტერიტორიაზე მცხოვრებლებისადმი, მათ შორის ოსური მოსახლეობისადმი იარაღის დაუყოვნებლივი ჩამორთმევის საკითხს აყენებდა.[24] ანალოგიური თვალსაზრისი იყო გამოთქმული გაზეთ „ერთობაში“ დაბეჭდილ სტატიაში „ოს ინტელიგენცთა საყურადღებოდ.“ „სოფლებში გაფანტულ ჯარისკაცებს – წერდა გაზეთი – დაუყოვნებლივ უნდა ჩამოერთვას იარაღი. დატყვევებულნი და დასჯილნი უნდა იქნეს ის ოსი ნაციონალისტები, რომლებიც საქმეს ართულებენ. ასეთი ზომების მიღება საჭიროა როგორც ოსების ისე ქართველების სოფლებში.“[25]

მართალია, საკითხი სწორად იყო დასმული და მისი განხორციელება საქართველოში შექმნილ ურთულეს პოლიტიკურ სიტუაციას სრულად შეესაბამებოდა, მაგრამ ყურადღების მიღმა იყო დატოვებული უმნიშვნელოვანესი – შეიარაღებული ოსებისადმი იარაღის ჩამორთმევის მექანიზმი. კერძოდ, რა ფორმებითა და საშუალებებით გახდებოდა შესაძლებელი დასახული მიზნის განხორციელება. არსებული პრობლემის მოგვარება ისეთი სიფრთხილითა და წინდახედულებით უნდა მომხდარიყო, რომ ახალი დაპირისპირების საბაზად არ ქცეულიყო. მითუმეტეს, როგორც გაზეთი „ერთობა“ წერდა, ოსების უმრავლესობას იარაღი საკუთარი ფულით ჰქონდა შეძენილი. ანგარიშგასანევია ის ფაქტიც, რომ აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ოსების V ეროვნულმა ყრილობამ (1918 წლის 5 აგვისტო) პრინციპული ხასიათის შესატყვისი რეზოლუცია ვერ მიიღო. ოსების ეროვნულ საბჭოს მან მხოლოდ ზოგადი სახის დავალება მისცა. ამ დოკუმენტის მიხედვით, სანდო პირების მეშვეობით იარაღი არა ოსი მოსახლეობისაგან, არამედ, მხოლოდ ოსი ყაჩაღებისგან უნდა ამოეღოთ.[26] საარქივო და პრესის ფურცლებზე გამოქვეყნებული მასალებით დასტურდება, რომ შეიარაღებული ოსები თვითნებურად დაწრწოდნენ ქართულ სოფლებში და მშვიდობიანი მოსახლეობის საწინააღმდეგოდ იარაღს სურვილისამებრ იყენებდნენ. ამ შემთხვევაში ერთად ერთ გამოსავალს ოსებისადმი იარაღის მასობრივად ჩამორთმევა წარმოადგენდა. თუკი ეს პროცესი განხორციელდებოდა, რეგიონში ანარქიის აღმოცენების ძირითადი საფუძველი აღმოიფხვრებოდა და ხელისუფლებას აგრარულ სფეროში რეფორმების გატარების შესაძლებლობა მიეცემოდა. შექმნილ პირობებში გადამწყვეტი სიტყვა ოსური ინტელიგენციის წარმომადგენლებსა და ოსების ეროვნულ საბჭოს უნდა ეთქვა. მითუმეტეს, იმ ეტაპზე მათი გავლენა ოსებში საკმაოდ დიდი იყო. ამ მხრივ, მათ გარკვეული სახის გამოცდა ელოდათ იმ თვალსაზრისით, რომ ეს

პროცესი სრულად წარმოაჩენდა ქართულ სახელმწიფოსთან მიმართებაში თითოეული მათგანის დამოკიდებულებას. ამ საკითხს მაშინდელი ქართული პოლიტიკური აზრის წარმომადგენლები განსაკუთრებულ დატვირთვას აძლევდნენ. სამწუხაროდ, ოსურმა ინტელიგენციამ და ოსების ეროვნულმა საბჭომ ოსებისთვის იარაღის მასობრივად ჩამორთმევის საკითხთან მიმართებაში საქართველოს ხელისუფლების სანინალმდეგო პოზიცია დაიჭირა. აღნიშნული ფაქტი ქართული პოლიტიკური აზრის წარმომადგენელთა მსჯელობის ერთ ერთი საგანი გახდა. ამ მხრივ განსაკუთრებულ ყურადღებას გაზეთ „ერთობაში“ ვ.ქ.- ს ფსევდონიმით დაბეჭდილი სტატია „ოსეთში“ იქცევს. მისი ავტორი შიდა ქართლში წარმოქმნილი ანარქიის ერთ-ერთ ძირითად მიზეზად ოსური მოსახლეობის შეიარაღებას ასახელებდა და ოსების განიარაღების შესახებ მთავრობის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას კანონზომიერად მიიჩნევდა. იმავედროულად მკითხველი საზოგადოების ყურადღებას აღნიშნული ღონისძიებისადმი ოსების დამოკიდებულებაზე მიაპყრობდა. მისი მტკიცებით; 1) ოსი გლეხები და ინტელიგენცია ოსებისადმი იარაღის ჩამორთმევის წინააღმდეგი იყვნენ, რადგან ამ აქტს დამამცირებლად და პოლიტიკურ მტრობად აღიქვამდნენ; 2) შეიარაღებულ ოსებს მფარველობას ოსური ინტელიგენციისა და ოსების ეროვნული საბჭოს წარმომადგენლები უწევდნენ. ისინი განიარაღების პროცესის ჩატარებაში მთავრობას მაქსიმალურად უშლიდნენ ხელს. ამის დამადასტურებლად წერილის ავტორს ოსების განიარაღების საკითხთან მიმართებაში ცხინვალის რაიონის კომისარის ბოცვაძისა და „მთის ოსების“ კომისარის ლ.ცხოვრებოვის დაპირისპირების ფაქტი მოყავდა. რაც შეეხება ოსების ეროვნულ საბჭოს, ეტიკეტის დაცვის ფორმების გამოყენებით აღნიშნულ საკითხთან მიმართებაში მხარი ლ.ცხოვრებოვს დაუჭირა. ამის დამადასტურებლად ოსების ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარის ა.თიბილოვის მიერ 1918 წლის 22 აგვისტოს რიცხვით დათარიღებული წერილი გამოდგება. „სამხრეთ ოსეთის ეროვნული საბჭო გთხოვთ – ვკითხულობთ დოკუმენტში – სხვადასხვა პირებისადმი ჩამორთმეული იარაღი გადასცეთ მთის ოსეთის რაიონის კომისარს პორუჩიკ ლეონიდე ცხოვრებოვს.“ ეს იმას ნიშნავდა, რომ მთავრობის მიერ კომისრად დანიშნულ ბოცვაძეს, ოსებისათვის ჩამორთმეული იარაღი ოსების შეიარაღებით დაინტერესებული პირისადმი უნდა გადაეცა, მაშინ როდესაც, საქართველოს ხელისუფლება ოსების განიარაღებით და რეგიონში წესრიგის დამყარებით იყო დაინტერესებული. აღნიშნულის გათვალისწინებით დან გამოდინარე, სტატიის ავტორი, ა.თიბილოვის დასახელებული

ბულ წერილთან მიმართებაში სავსებით კანონზომიერად სვამდა შეკითხვას; „რას ნიშნავს ეს წერილი? ოსების ეროვნულ საბჭოს აქვს თუ არა უფლება ადმინისტრაციული ფუნქციებით ისარგებლოს ჩვენი კომისრების წინააღმდეგ? ჩვენ ვფიქრობთ რომ არა! თუ ოსების ეროვნულ საბჭოს სურს მშვიდობის დამყარება... იგი უნდა დაეხმაროს ჩვენს კომისრებს იარაღის ამოღებაში და არ გააუქმოს მისი განკარგულებანი. ამას მოითხოვს საერთო ინტერესები, ამასვე მოითხოვს თვით ოსების ინტერესები“[27]

სამწუხაროდ ოსური ინტელიგენცია და ოსების ეროვნული საბჭოს წევრები ასე არ ფიქრობდნენ. პირიქით, მათ მიზანს ოსური მოსახლეობის მაქსიმალური შეიარაღება წარმოადგენდა. ამისთვის მოსახლეობაზე ზეწოლის ყოველგვარი სახის მექანიზმს იყენებდნენ. ეხებოდა რა აღნიშნულ საკითხს ბ.ლასხიშვილი სტატიაში „ბოლო უნდა მოელოს“ გარკვევით წერდა: „არა ერთსა და ორ ოსს უთქვამს, რომ ყველა მამაკაცი დავალებულია შეიძინოს იარაღი და ვინც თავისი ნებით არ შეიძენს, იმას ძალით გაუყიდიან ძროხას, ან ხარს და შეაძენინებენ იარაღს.“[6] ეს ხდებოდა ფარულად, საქართველოს ხელისუფლების ზურგსუკან. რამდენადაც საქართველოს რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სამინისტრომ ოსების განიარაღებასთან მიმართებაში უკომპრომისო ბრძოლა დაიწყო, იარაღის დაკარგვის შიშით ოსებს იგი ჩრდილო კავკასიაში გასაყიდად გაჰქონდათ. ამ ფაქტთან დაკავშირებით, შინაგან საქმეთა სამინისტროს რწმუნებული მ.კლიმიაშვილი სამინისტროსადმი გაგზავნილ 15 სექტემბრით დათარიღებულ მოხსენებაში წერდა: „ოსების ყველა სოფლიდან დაიწყო იარაღის გატანა ჩრდილო კავკასიაში და იქ გაყიდვა. ამ მოვლენასთან ბრძოლა ახლანდელ პირობებში შეუძლებელია და ადგილობრივი ადმინისტრაციაც ამ ბრძოლას არ ჰკიდებს ხელს.“[10, ფურც. 245] ამ ფაქტის სისწორეს საქართველოს მთავრობის წარმომადგენლებთან – მ.კლიმიაშვილთან და ი.გაბუნიასთან შეხვედრაზე გამართულ საუბარში ოსების ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარე ა.თიბილოვი და მისი მოადგილე ექ.კარსანოვიც ადასტურებდნენ.

ოსების ადგილობრივი ხელისუფლების მხრიდან პრობლემისადმი გულგრილი დამოკიდებულების მიუხედავად, გადამწყვეტი მნიშვნელობა აღნიშნულ საკითხთან მიმართებაში ოსების ეროვნული საბჭოს პოზიციის ოფიციალურ დადასტურებას ენიჭებოდა. ამ მხრივ, საქართველოს ხელისუფლებამ წარმატებით იმუშავა. ამის უდაო შედეგს ოსების ეროვნული საბჭოს 1918 წლის 18 სექტემბრის პირველი სესიის დადგენილება წარმოადგენს. მასში ხაზგასმით იყო მითითებული: „დაუყოვნებლივ აეყაროს „ოსეთში“ ყველას იარაღი

და ამ საქმეში საბჭომ დახმარება გაუწიოს მთავრობას.“ საყურად-
ღებოა ის ფაქტი, რომ ამ საკითხთან მიმართებაში იმავე სესიის
სხდომამ იარალის ჩამორთმევის შესახებ შესაბამისი ინსტრუქცია
დაამტკიცა.[28, ფურც. 98-99] მართალია, ეს დოკუმენტი მოსახლეო-
ბისგან იარალის ჩამორთმევას ეროვნების განურჩევლად ითვალის-
წინებდა, მაგრამ იმ ეტაპზე ქართველების განიარაღება ოსების
ეროვნული საბჭოს მიერ დასრულებული იყო. პრობლემას მხოლოდ
ოსები ქმნიდნენ. ამ ფონზე, აღნიშნული დადგენილება წინ გადად-
გმული ნაბიჯი იყო იმ თვალსაზრისით, რომ შინაგან საქმეთა სამი-
ნისტროს მუშაკებს ოსური ეროვნული საბჭოს სესიის ზემოაღნიშ-
ნული გადაწყვეტილება ოსების განიარაღებაში ოფიციალურ მხარ-
დაჭერას უცხადებდა. მეორე მხრივ, ამ დოკუმენტს ოსურ მოსახლე-
ობაზე გარკვეული იდეოლოგიური ზემოქმედების მოხდენა მხოლოდ
იმ შემთხვევაში შეეძლო, თუკი ხელისუფლების წარმომადგენლებ-
თან ერთად ოსების ეროვნული საბჭო ოსების განიარაღებას თავისი
საქმიანობის ერთ-ერთ პრიორიტეტად აღიარებდა და პრაგმატული
ხასიათის შესაბამის ღონისძიებას გაატარებდა. ამ მიმართულებით
ოსების ეროვნულ საბჭოს რამდენადაც ქმედითი ნაბიჯი არ გადა-
უდგამს, ქართული პოლიტიკური აზრის წარმომადგენელთა შორის
მისადმი უნდობლობა განსაკუთრებით მაღალი იყო. ამის ერთ-ერთ
დადასტურებას გაზეთ „ერთობაში“ კახელის ფსევდონიმით (კოტე
ანდრონიკაშვილი) გამოქვეყნებული სტატია „საქართველო და მისი
ბედი აჯანყებულ ადგილებში“ წარმოადგენს. ავტორის მტკიცებით,
დაუშვებელი იყო აჯანყების ადგილებში ოსი მილიციის მუშაკები-
სადმი და ადგილობრივი ოსი გლეხებისადმი იარალის მიცემა ან და-
ტოვება, რადგან ოსების მიერ საქართველოს მთავრობისადმი მხარ-
დაჭერის შესახებ გაცემული პირობა ნდობას არ იმსახურებდა. „იმ
განცხადებას, – ვკითხულობთ წერილში – რომელსაც გამოთქვამენ
გლეხები, რომ... მოტყუვდნენ, შეცდნენ და ნდობას უცხადებენ
მთავრობას, არავითარი ფასი არა აქვს. საკმარისია მოვამოროთ ძა-
ლა, რომლის წინაშე შეუგნებელი გლეხი ქედს იხრის, რომ თავისი
განცხადება დაივიწყოს და იმავე იარალით, რომელიც ჩვენ დაუტო-
ვეთ ხვალვე მეორე ძალას მიემხროს და რესპუბლიკის წინააღმდეგ
ხელმეორედ გამოილაშქროს. ამისთვის... საკმარისია გამოჩნდეს...
ორიოდე შეიარაღებული თავზეხელაღებული ბოლშევიკი, რომ ამ
სოფლის მილიციონერები მათ მიემხრონ.“[29]

ოსებთან მიმართებაში კ.ანდრონიკაშვილის ეს პოზიცია ცხინ-
ვალისა და საჩხერის ოსური აჯანყებების მწარე გამოცდილებას ემ-
ყარებოდა. წარსულში დაშვებული შეცდომების არგამეორების ერ-

თად ერთ გამოსავალ საშუალებად იგი ოსების განიარაღებას მიიჩნევდა და ხელისუფლებისგან უშეღავათო, ხისტი პოლიტიკური კურსის გატარებას მოითხოვდა. აქედან გამომდინარე, კატეგორიული ფორმით აყენებდა საკითხს: 1) აჯანყების ადგილებში მცხოვრები არცერთი გლეხისათვის იარაღი არ დაეტოვებინათ; 2) მონაწიეების მიუხედავად, აჯანყების მონაწილე ოსების წარმომადგენლები მილიციაში და ადმინისტრაციულ სამუშაო ადგილებზე არ აერჩიათ. „როგორც ადმინისტრაცია, ისე მილიცია იმ მაზრის მცხოვრებლებისაგან უნდა შედგეს – წერდა კ. ანდრონიკაშვილი, – რომლებმაც საქართველოს დამოუკიდებლობისა და დემოკრატიული რესპუბლიკისადმი ერთგულება დაამტკიცეს.“ ასეთი სახის ღონისძიების გატარებას შექმნილი მძიმე სიტუაციიდან გამომდინარე აუცილებლობის ფაქტორით ხსნიდა და მას დროებითი ხასიათის მოვლენად მიიჩნევდა. თუ როდის უნდა მომხდარიყო ზემოდან დანიშვნის ფორმის გამოყენებაზე უარის თქმა, ამის შესახებ იგივე კ. ანდრონიკაშვილი გარკვევით წერდა: „როდესაც ჩვენი პროპაგანდისტები დაასრულებენ თავიანთ მუშაობას, მოარჯულებენ რესპუბლიკანურად შეუგნებელ გლეხკაცობას, მაშინ უშიშრად შეიძლება ადმინისტრაციისა და მილიციის შედგენა ადგილობრივი მცხოვრებლებისგან. მანამ კი ზემოდან უნდა იყოს შედგენილი და გაგზავნილი მილიცია. მართალია, ეს ღონისძიება ძვირად დაუჯდება რესპუბლიკას, მაგრამ ვაი თუ უფრო ძვირად დაუჯდეს თავისუფლება... შემცდარი ნაბიჯების გადადგმის წყალობით.“[29]

ასეთი სახის გაფრთხილების საფუძველს კ. ანდრონიკაშვილს ოსური მოსახლეობიდან იარაღის თუნდაც ნაწილობრივადაც ვერაძობის ფაქტი აძლევდა. მართალია, 1918 წელს შედგენილ დოკუმენტურ მასალებში ყველგან დადასტურებულია, რომ ოსების განიარაღებას და ყაჩაღების დევნას ოსური ეროვნული საბჭო და ხალხიც თითქოს მხარს უჭერდა, მაგრამ სინამდვილეში ამ მხრივ მდგომარეობა უაღრესად არასახარბიელო იყო. მხედველობაში გვაქვს ის ფაქტი, რომ ოსების განიარაღების პროცესის დასრულება საქართველოს ხელისუფლებამ 1919 წლის აგვისტოშიაც ვერ შეძლო. ამის უდაო დადასტურებას დუშეთის მაზრის პასუხისმგებელი პროპაგანდისტის ირაკლი ურუშაძის მოხსენებითი ბარათი წარმოადგენს, რომელიც 1919 წლის 7 აგვისტოს რიცხვითაა დათარიღებული. ამ დოკუმენტის მიხედვით, იმ ეტაპზე კობის ხეობის ოსები კარგად იყვნენ შეიარაღებულნი, მათი სულიერი განწყობილება სეპარატული იყო. რაც შეეხება ხეობის კომისარს, მას საქართველოს ხელისუფლებასთან შეუთანხმებლად, თვითნებურად ირჩევდნენ.[30, ფურც.

38] ეს იმას ნიშნავს, რომ კობის ხეობაზე 1919 წლის 7 აგვისტოსათვის საქართველოს ხელისუფლების იურისდიქცია თითქმის არ ვრცელდებოდა. ამის ერთ-ერთ მიზეზად ამ ხეობაში ქართული საჯარისო შენაერთებისა და გვარდიის არმესვლა წარმოადგენდა. არადა კობის ხეობის ოსების იმ ეტაპზე დამორჩილებას სახელმწიფოებრივი ინტერესები მოითხოვდა. ასეთი სახის განცხადების გაკეთების შესაძლებლობას გორის გვარდიის 1919 წლის 20 დეკემბრის საგანგებო ყრილობის მასალები იძლევა. ამ დოკუმენტიდან ირკვევა, რომ ოსური დასახლების სოფლებში სადაც გვარდია და ჯარის ნაწილები შევიდა, მოსახლეობიდან იარაღიც ამოღებული იქნა და სიმშვიდემაც დაისადგურა.[31] ეს ფაქტი იმის დამადასტურებელია, რომ იქ სადაც მშვიდობიანი გზითა და სააგიტაციო- პროპაგანდისტული მეთოდების გამოყენებით საქმის გაკეთება შეუძლებელი ხდებოდა, მისი გადანყვეტა, ძალოვანი სტრუქტურებისათვის უნდა მიენდოთ, რადგან ოსურ მოსახლეობას საქართველოს სახელმწიფოსადმი ახალი თავსატეხი პრობლემები ვერ შეექმნა. ამის საშიშროება იმდენად არსებობდა, რამდენადაც კობის ხეობის ოსები აჯანყების დამარცხების შემდეგაც „ჩრდილოეთისაკენ იცქირებოდნენ“, დენიკინს თანაუგრძნობდნენ და მისგან შესაბამის დახმარებას ელოდნენ.[30, ფურც. 31] ამის დამადასტურებელი ფაქტები საქართველოს ხელისუფლებას მრავლად გააჩნდა. ამის შესახებ იმ პერიოდის პრესაშიაც საყურადღებო პუბლიკაციები ქვეყნდებოდა.

ქვეყნის უსაფრთხოების გარანტიის შექმნის გათვალისწინებასთან ერთად, ოსებისათვის იარაღის ჩამორთმევას მეორე ფაქტორიც განაპირობებდა. მხედველობაში გვაქვს ოსების მხრიდან ამ იარაღის ქართული მოსახლეობის ძარცვისთვის გამოყენება. ამ საკითხთან დაკავშირებით, ქართული პოლიტიკური აზრის მესვეურთა მიერ პრესის ფურცლებზე უაღრესად საყურადღებო სტატიები იბეჭდებოდა. ამ მასალებში, ქართულ მოსახლეობასთან მიმართებაში ოსების მხრიდან ჩადენილი ბოროტება „ეპიდემიური“ ხასიათის მატარებლადაა გამოცხადებული. ამის შესახებ გაზეთ „ერთობაში“ დაბეჭდილ სტატიაში „ოსეთში“ ვკითხულობთ, რომ ცხინვალსა და მის გარშემო დასახლებებში „ძარცვაგლეჯა-თავდასხმები ისე გახშირდა, რომ პირდაპირ შეუძლებელი ხდება მშვიდობიანი ცხოვრება. ეს იმიტომ, რომ ოსების განიარაღება ჯერჯერობით ვერ მოხერხდა.“

როგორც ვხედავთ, ოსების მიერ იარაღის ჩაბარებაზე უარისთქმის ერთ-ერთ საფუძველს, იარაღასხმული ოსის მიერ უიარაღო ქართველი მოსახლეობის ძარცვის გაგრძელების სურვილი წარმო-

ადგენდა. ამ საქმეში ოს მძარცველებს აქტიური მხარდაჭერა ადგილობრივი ოსი კომისრებისგანაც ჰქონდათ. ამ მხრივ განსაკუთრებით მთის ოსების კომისარი ლ.ცხოვრებოვი აქტიურობდა. ამასთან დაკავშირებით გაზეთი „საქართველო“ ხაზგასმით წერდა: „1918 წლის ზაფხულში ოსებმა სამაჩაბლოს მთიანი ქართველების 1200 სული ცხვარი დაიტაცეს (ამ საქმეში ოსების კომისარი ლეო ცხოვრებოვიც ერია)... საჭიროა საქართველოს მთავრობა დაეხმაროს ამ ბეჩავ ქართველებს, რომ კვლავ აღარავინ გაბედოს ქართველი მწყემსების დარბევა.“[7] ეს ფაქტი, ცხოვრებოვისა და ბოცვაძის ზემოაღნიშნული დაპირისპირების მიზეზის ახსნის შესაძლებლობას იძლევა. იგი იმაზედაც მიგვანიშნებს თუ რატომ ეწინააღმდეგებოდა მთის ოსების კომისარი ლ.ცხოვრებოვი ცხინვალის რაიონის კომისარის ბოცვაძის მხრიდან ოსების განიარაღების დაწყებას. სათანადო მასალების შესწავლა ადასტურებს, რომ ოსი მძარცველები ლ.ცხოვრებოვთან ერთად არა მარტო ცხვარზე და საქონელზე „ნადირობდნენ,“ არამედ წისქვილებიდან საფქვავისა და ოჯახებიდან სათესლე ხორბლის გატანითაც იყვნენ დაკავებულნი. მიჰქონდათ ყოველივე, რის წაღებაც შეეძლოთ. შიდა ქართლის მთიან სოფლებში ოსი მძარცველების გააქტიურების ხელშემწყობ ფაქტორს, დამნაშავეთა დაუსჯელობა წარმოადგენდა. მითუმეტეს, ლ.ცხოვრებოვის მსგავსი ადამიანების ადმინისტრაციულ თანამდებობებზე ყოფნა არსებულ სიტუაციას კიდევ უფრო ამძიმებდა. ამ საკითხთან დაკავშირებით გაზეთი „საქართველო“ სტატიაში „დიდი ლიახვის ხეობა“ მკითხველის ყურადღებას ხეობაში ოსი მძარცველების მხრიდან შექმნილ გაუსაძლის პირობებზე მიაპყრობდა. „ადამიანის ღირსებას – ვკითხულობთ წერილში – პატივი აეხადა... ბოროტმომქმედთაგან... გახშირდა სხვისი ქონების დატაცება, ქურდობა, მგზავრებზე თავდასხმა და კაცის კვლა... ეხლა კაცის მკვლელებს პატივი აქვთ, ისინი თავისუფლად, ამაყად დაბრძანდებიან სოფელ-სოფელ... კეხველებმა ერთხელ დაატუსაღეს მძარცველები, გადასცეს კომისარს და მეორე დღეს გამოშვებულები ნახეს მუქარით დამჭერებზე სახლისკენ მიმავალნი.“[22] ასეთ მძიმე პირობებში მყოფი ქართველობა ხელისუფლებისგან ყურადღებას ითხოვდა. არსებული მდგომარეობის დარეგულირების ერთადერთ საშუალებას იმ ეტაპზე სოფლებში ჯარის შეყვანა წარმოადგენდა. გარეშე და შინაური მტრების მოგერიების პირობებში მყოფ საქართველოს ხელისუფლებას სხვა ალტერნატიული გზა არ გააჩნდა. წარსულის გამოცდილებამ დაადასტურა, რომ ოსები მხოლოდ მაშინ მიყუჩდებოდნენ, როცა მის დამთრგუნველ ძალას ხედავდნენ. ქართველთა ინტერესების დასაცავად და

ოსების მოსათოკად, ცხინვალსა და მის გარშემო მთიან სოფლებში ქართული ჯარის გარკვეული კონტიგენტის ყოფნა აუცილებლობას წარმოაგენდა.

ოსთა მძარცველური ბუნება განსაკუთრებით 1918, 1919, 1920 წლების ოსების მიერ მოწყობილი აჯანყებების დროს გამოვლინდა. მხედველობაში გვაქვს ცხინვალისა და საჩხერის მიმდებარე სოფლების მშვიდობიანი ქართული მოსახლეობის ოსებისგან გაძარცვის ფაქტები. ამ საკითხთან დაკავშირებით იმ პერიოდის ქართულ პრესაში საყურადღებო მასალები იბეჭდებოდა, სადაც ოსები მოხსენიებული იყო „საქართველოს რესპუბლიკის უმაღლურ შვილებად“, „ოსი ცრუ ინტელიგენტების მიერ თავგზააბნეულებად“, „ტომრებაკიდებულ მძარცველებად.“ ოსების როგორც მძარცველებისა და სხვისი ქონების მიმტაცებელთა შესანიშნავ დახასიათებას იძლევა გაზეთ „სახალხო საქმეში“ ახალგორელის ფსევდონიმით დაბეჭდილი სტატია „ოსური საფრთხე.“ „ცხინვალში ანაპნილი დავლა – ეკითხულობთ წერილში – იმდენად გემრიელი გამოდგა ოსებისათვის, რომ სასჯელს არ ერიდებიან, ოღონდ ხელმეორედ გაზიდონ ცხინვალიდან სხვისი ნაწვავ-ნადაგი შრომით შექმნილი სამკაულები... რას იზამ, ასეთია ფსიქოლოგია ველური ხალხისა, ასეთია მტაცებლობის ინსტიქტი... ისიც ვიცით, რომ ოსობა საზოგადოთ გულგრილად ვერ უყურებს სხვის დოვლათსა და სიკეთეს და არასოდეს უარს არ იტყვის ამ დოვლათის მითვისებაზე.“[32]

მართალია, აქ სწორადაა დანახული ოსის, როგორც სხვისი ქონების მიმტაცებლის ბუნება, მაგრამ მისი ახსნა მხოლოდ ოსების ველურობის ფსიქოლოგიიდან გამომდინარე მთლად სრულყოფილი არ არის. იგი ოსების მტაცებლობის ერთ-ერთი განმსაზღვრელი კომპონენტთაგანია. ამ შემთხვევაში ოსების ქმედებას, მისი წინაპარი ალანებისათვის დამახასიათებელი სხვისი ქონების მტაცებლობისა და მეზობლის ძარცვის გენეტიკური კოდი განსაზღვრავდა. ასეთი დასკვნის გაკეთების შესაძლებლობას ალანების შესახებ ანტიკური და შუა საუკუნეების ავტორთა წყაროების რ.თოფჩიშვილისეული ანალიზი იძლევა.[33, 54]

სხვისი ქონებისა და მიწების მიტაცებით უძღვები ოსური ტომის წარმომადგენლები, განსაკუთრებული სიძულვილით ქართველებთან მიმართებაში მოქმედებდნენ. ამ მხრივ მათი აქტიურობა 1918 წლის იანვრის შუა რიცხვებიდან დაიწყო. მხედველობაში გვაქვს შიდა ქართლის სოფლების: ხვითის, ფხვენისის, ნიქოზის, ერგნეთის, თამარაშენის, დავგრისის, ქურთას და სხვა სოფლების თავადების (ციციშვილები, ვეზირიშვილები) და აზნაურების ოჯახების

ქალიან ბავშვიანად ამოწყვეტა. მათი ქონების დატაცება. ის რაც ოსებმა ქართველებთან მიმართებაში ჩაიდინეს წინასწარგამიზნულ ქმედებას წარმოადგენდა, ქართველების საცხოვრისიდან აყრას და გამოთავისუფლებულ ადგილებში ოსების ჩასახლებას ისახავდა მიზნად. ამასთან დაკავშირებით გაზეთ „საქართველოში“ დაბეჭდილ შ.ამირეჯიბის წერილში „ცხინვალის ფრონტი“ ვკითხულობთ: „პოლიტიკა წაგლეჯისა, აი რა არის ოსების დღევანდელი ლოზუნგი. მათ აშკარად განაცხადეს: ცხინვალი ჩვენია, საქართველოს მადლობი ოსეთია.“ ქართველთა ისტორიული საცხოვრისი ტერიტორიისადმი ოსების ასეთი პრეტენზია შემთხვევითობით არ იყო განპირობებული, მისი წარმოშობის მიზეზი საუკუნეების მიღმა უნდა ვეძიოთ. მხედველობაში გვაქვს შუა საუკუნეებში ალან-ოსთა მიგრაციული პროცესების შედეგად მეზობელი ხალხების ტერიტორიების დაპყრობა და მისი გათავისება. სამეცნიერო ლიტერატურაში დადგენილია, რომ „მონღოლთა შემოსევამდე ალანების განსახლების უკიდურესი სამხრეთი ნაწილი კავკასიის მთების მისადგომები, ანუ მთისა და ბარის მოსაზღვრე ტერიტორიები იყო. ჩრდილო კავკასიის მთიანეთის ის მონაკვეთი, რომელიც შემდეგ ალანებმა დაიკავეს, ადგილობრივი კავკასიური მოდგმის ხალხების საცხოვრისი იყო.“[33, 52-53] აღნიშნული ფაქტები იმის დამადასტურებელია, რომ ჩრდილო ოსეთად ნოდებული ტერიტორია, ოსების მიერ მიტაცებული და გათავისებულა. სხვისადმი წართმევისა და მითვისების აუცილებლობის ფორმით ყალიბდებოდა საუკუნეების მანძილზე ოსთა ცნობიერება. მათ კარგად ჰქონდათ შეთვისებული ყველა ის ნიუანსი, რომელიც მიტაცებული ტერიტორიის ათვისებაში შეუწყობდა ხელს. ერთ-ერთ ასეთ ფორმას ოსები საქართველოშიაც იყენებდნენ. კერძოდ, ქართველი მოსახლეობის დარბევა, მისი გაძარცვა, სარჩო-საბადებლის წართმევა, ქართველი გლეხების მიწების მიტაცება და ა.შ. ყოველივე ეს ისეთი ფორმით ხორციელდებოდა, რომ ქართველობას იძულებულს ხდიდა კუთვნილი საცხოვრისი დაეტოვებინა. ამ საკითხთან დაკავშირებით თავისი მკვეთრი პოზიცია ქართული პოლიტიკური აზრის ერთ-ერთმა ლიდერმა გრ.ვეშაპელმა საქართველოს ეროვნული საბჭოს 1918 წლის 23 ივლისის სხდომაზე ოფიციალურად გამოთქვა. მისი მტკიცებით, თავადაზნაურთა დაუდევრობითა და ქართველი გლეხის უნიათობის შედეგად, ქართველი გლეხის კუთვნილი მიწაწყალი ეტაპობრივად ოსების ხელში გადადიოდა. რამდენადაც ამ პროცესის ტემპი ოსების ეროვნულ საბჭოს არ აკმაყოფილებდა, მისი დაჩქარების მიზნით, იერიში ქართულ სოფლებზე მიჰქონდათ. „ხელთა გვაქვს ცნობები – ამბობდა გრ.ვეშაპელი, –

რომ მათ ქართული სოფლები დაარბიეს და გაძარცვეს. ოსებს არ შეუძლია... ნამდვილი მიზანი გაუმჟღავნოს ქართველ ხალხს. ქართველებმა ოსების ნამდვილი გულის ნადები რომ გაიგოს, როგორც ერთი კაცი ფეხზე დადგება და საშინელი ბრძოლით თავის კალაპოტში ჩააყენებს საყაჩაღოდ გამოსულ ოსებს.“[15] ამ შემთხვევაში გრ.ვე-შაპელი სიმართლეს ამბობდა. საქართველოში მცხოვრებ ოსებს გულისნადები ოფიციალურად არასოდეს გაუმჟღავნებიათ. ისინი შესანიშნავად იყენებდნენ სხვისი ტერიტორიების ათვისების ისტორიულ გამოცდილებას და ამას საქართველოში აკეთებდნენ შეფარვითი ფორმით. ბრიყვ ქართველობას კი ოსების კეთილმოსურნეობის სჯეროდა და ქართულ მიწაზე დასასახლებლად ეპატიჟებოდა, ან ძალით მოსულს ღირსეულ წინააღმდეგობას არ უწევდა. იმას ვერ აცნობიერებდა, რომ ამ ქმედებით, ქართველი ერის მომავალი თაობების გულში ჩასაცემად გაღესილ მახვილს ოსებს ნებაყოფლობით ხელში აძლევდა. ოსების საქართველოში ჩამოსახლებასთან მიმართებაში ჩვენი წინაპრების დაუდევრობიდან გამომდინარე შედეგებმა განსაკუთრებული მწვავე ფორმით XX ს-ის 20-იან წლებში იჩინა თავი. ეს საკითხი იმ პერიოდის ქართული პოლიტიკური აზრის მესვეურთა თავსატეხ პრობლემად იქცა. ერთდროს სტუმრად შემოხიზნული და შემდეგ მასპინძლობაზე თავგამოდებული ოსების ქართველებისადმი მტრულმა დამოკიდებულებამ, ქართული პოლიტიკური აზრის მესვეურები საგონებელში ჩააგდო. მათ წინაშე ლოგიკურად დაისვა კითხვა „ვინ არიან ოსები? რა უნდათ ოსებს? რა აწყენინა... საქართველომ, რომ ზურგსუკან მახვილი ჩაგვცეს?“[23] ამ კითხვებთან დაკავშირებით საყურადღებო წერილი – „ოსების ამოძრავება“ გამოაქვეყნა ს.აბულაძემ. იმ პერიოდის სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით მან მკითხველ საზოგადოებას დაუსაბუთა, რომ ოსები საქართველოში ჩამოსახლებულები იყვნენ და ქართველობასთან მიმართებაში მათ მიერ განხორციელებული ქმედებანი არასამართლებრივ და ანტისახელმწიფოებრივ სახეს ატარებდა. ასეთი პოზიციის მიუხედავად, ამ წერილში არაფერი იყო ნათქვამი თუ როდიდან განხორციელდა ოსთა მიგრაცია საქართველოში. თანამედროვე ქართულ ისტორიოგრაფიაში დასაბუთებულია, რომ დიდი და პატარა ლიახვის ხეობის მთიან ზოლში ოსების ჩამოსახლება-დამკვიდრება XVII-XVIII საუკუნეების მიჯნაზე მიმდინარეობდა.[34, 139- 140] ამ საქმეში ქართველ თავადაზნაურობასთან ერთად ლომის წილი ქართლ-კახეთის მეფეებსაც უდევს.[35, 184- 186] ა.თოთაძის გამოკვლევით, ქართულ მიწაზე ჩრდილოეთიდან ოსების მასობრივი ჩამოსახლება XIX საუკუნის 60-იან წლებში დაიწყო, ხოლო ქართლისა და

კახეთის ბარის ტერიტორიაზე ოსების ინტენსიური დასახლების პროცესი XX საუკუნეშიაც გაგრძელდა.[36, 221]

ჩვენს მიერ მოტანილი ფაქტებიდან კარგად ჩანს, რომ საქართველოში მცხოვრები ოსები სტუმრის სტატუსში თავსდებოდნენ, მაგრამ, ქართველთა ხელშეწყობის შედეგად სტუმრიდან მასპინძლის მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ. ამიტომ, ოსების ყოველი ქმედება ქართული სახელმწიფოს ინტერესებს სცილდებოდა და მასთან წინააღმდეგობაში მოდიოდა. სწორედ ეს გარემოება ჰქონდა მხედველობაში გაზეთ „კლდეში“ დაბეჭდილი ნერილის „ოსების აჯანყების გაკვეთილი“- ავტორს, როცა ხაზგასმით წერდა: „ოსი ჩვენი ისტორიული ეროვნული მტერია და მხოლოდ დემოკრატიულ დურაკებს ფედერალისტების და სოციალ-დემოკრატების ბანაკიდან ეგონათ, რომ მათი (ოსების შ.ვ.) ბრძოლა სოციალისტური მტრობა იყო წესწილობილების წინააღმდეგ... ჩვენ ნაციონალისტები ვხედავდით და ვყვიროდით სიმართლეზე... მმართველ პარტიას ჯერ კიდევ ვერ შეუგნია ამ საკითხის სიმწვავე და... გაიძახის ძმობასა და სოლიდარობაზე.“[37]

ამ შემთხვევაში ეროვნულ-დემოკრატები არ ტყუოდნენ, მათი თვალსაზრისი ოსების მხრიდან იმ ეტაპზე განეული ნამოქმედარის პრაგმატული პოზიციიდან შეფასებას ემყარებოდა და ყოველგვარი სახის იდეოლოგიური მანიპულაციიდან იყო განთავისუფლებული.

ამრიგად; 1) საქართველოში ხიზნის სტატუსით მცხოვრები ოსების მხრიდან საბჭოთა ხელისუფლების მიერ გამოცემული „რუსეთის ხალხთა უფლებათა დეკლარაციის“ საფუძველზე თვითგამორკვევის მოთხოვნა, არასამართლებრივ სახეს ატარებდა და ქართული სახელმწიფოს ინტერესების იგნორირებას ახდენდა. საქართველოს ოსების ეროვნული საბჭოს მიერ ოსების „ეროვნული პოლკის“ შექმნის საკითხის დაყენება, ქართული სახელმწიფოს წინააღმდეგ ჩაფიქრებული ოსური სეპარატისტული მოძრაობის გასაღრმავებლად დასაყრდენი ბაზის შექმნას ითვალისწინებდა. ამ მავნებლურ ჩანაფიქრს, ქართულმა პოლიტიკურმა ელიტამ დროულად აულო ალლო და ამიერკავკასიაში შექმნილი პოლიტიკური სიტუაციის გათვალისწინებიდან გამომდინარე, ოსების უკანონო მოთხოვნისადმი უარის თქმით სწორი გადაწყვეტილება მიიღო. 2) საქართველოს ოსების მიერ 1918 წლის მარტისა და ივნისის ცხინვალი-საჩხერის აჯანყებები, საბჭოთა რუსეთის დაკვეთის ფონზე განხორციელდა და საქართველოს მთავრობისადმი ომის გამოცხადების ტოლფას ქმედებას შეიცავდა. აღნიშნული აჯანყებები საქართველოსათვის ურთულეს პოლიტიკურ მომენტს (საქართველო-ოსმალეთის

ომი) დაამთხვიეს, რის გამოც, ქართულმა პოლიტიკურმა აზროვნებამ, უმადური ოსების ეს ქმედება ქართველ ერთან მიმართებაში ორგულობად და ჩასაფრებული შურისმაძიებლის შინაგანი თვისებების გამოვლინებად შეაფასა. ცხინვალისა და საჩხერის აჯანყებული ოსებისადმი მთელი სიმკაცრით სადამსჯელო ღონისძიებების არგატარება და აქცენტის მხოლოდ აჯანყების ხელმძღვანელებზე გადატანა, პოლიტიკურ შეცდომას წარმოადგენდა. ამ ფაქტორიდან გამომდინარე, საქართველოს ხელისფლებამ, ქვეყნის ინტერესებისადმი ოსების საბოლოოდ დამორჩილება და მათი მხრიდან ახალი აჯანყებების არმონყობის მყარი გარანტიის შექმნა ვერ შეძლო. 3) ცხინვალისა და საჩხერის აჯანყებების მსვლელობის პროცესში ოსების მიერ ჩადენილი დანაშაულებრივი ქმედების საფუძველზე, ქართულმა პოლიტიკურმა აზროვნებამ ოსებს „გაიძვერა და მოლაღატე,“ „საქართველოს რესპუბლიკის უმადური შვილები,“ „ოსი ცრუ ინტელიგენტების მიერ თავგზააბნეული“ და „ტომრებგადაკიდებული მძარცველები“ უწოდა. დოკუმენტური მასალის ანალიზი ადასტურებს, რომ დამოუკიდებელი საქართველოს არსებობის პირველი დღიდანვე, ოსების უმეტესობამ, ქართველ ერთან მიმართებაში ისტორიის სამარცხვინო ფურცელი დანერა. ოსური ეთნოსის გადამრჩენ ერს, ძნელბედობის ჟამს ზურგში გალესილი მახვილი ჩასცა.

დამონმებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. За образование Союза Советских Социалистических Республик (Документы и материалы), Тб., 1972.
2. გაზ. „ერთობა“, 1917, 29 დეკემბერი, №227.
3. გაზ. „საქართველო“, 1919, 21 იანვარი, №17.
4. შ. ვადაჭკორია, ეროვნული სახელმწიფოებრიობის საკითხი ქართულ პოლიტიკურ აზროვნებაში, ნაკვეთი 1, (1917– 1918 წწ.), თბ., 2008.
5. გაზ. „ალიონი“, 1918, 29 მარტი, №22.
6. გაზ. „სახალხო საქმე“, 1920, 23 მაისი, №832.
7. გაზ. „სახალხო საქმე“, 1920, 13 ივნისი, №849.
8. გაზ. „საქართველო“, 1918, 23 მარტი, №64.
9. გაზ. „საქართველო“, 1918, 24 მარტი, №65.
10. საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო სამეცნიერო არქივი, ფ. 1863, აღწ. 1, საქ. 2, ფურც. 242.
11. გაზ. „სახალხო საქმე“, 1918, 10 ივლისი, №277.

12. გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1918, 14 აგვისტო, №17.
13. გაზ. „სალი კლდე“, 1919, 2 მაისი, №49.
14. გაზ. „ერთობა“, 1918, 30 ივლისი, №159.
15. გაზ. „საქართველო“, 1918, მკათათვის 25, №147.
16. ვ. ჯანჯღავა, გლეხთა რევოლუციური მოძრაობა საქართველოში 1917– 1921 წლებში, თბ., 1982.
17. გ. თოგოშვილი, ქართველი და ოსი ხალხების ურთიერთობა 1801– 1921 წწ., თბ., 1969.
18. გაზ. „საქართველო“, 1918, მარიამობისთვის 14, №160.
19. გაზ. „ერთობა“, 1918, 25 მარტი, №69.
20. გაზ. „ერთობა“, 1918, 6 აპრილი, №79.
21. გაზ. „ალიონი“, 1918, 26 აგვისტო, №35.
22. გაზ. „კლდე“, 1920, 14 ივნისი, №26.
23. ურნ. „მხედარი“, 1920, 27 ივნისი, №5.
24. გაზ. „საქართველო“, 1918, 18 მარტი, №60.
25. გაზ. „ერთობა“, 1918, 25 მარტი, №69.
26. გაზ. „ერთობა“, 1918, 22 აგვისტო, №177.
27. გაზ. „ერთობა“, 1918, 30 აგვისტო, №184.
28. საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო სამეცნიერო არქივი, ფ. 1863, აღწ. 1, საქ. 4, ფურც. 98– 99.
29. გაზ. „ერთობა“, 1918, 5 სექტემბერი, №189.
30. გაზ. „ერთობა“, 1920, 4 იანვარი, №3.
31. საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო სამეცნიერო არქივი, ფ. 1825, აღწ. 1, საქ. 17, ფურც. 38.
32. გაზ. „სახალხო საქმე“, 1920, 11 ივნისი, №847.
33. რ. თოფჩიშვილი, ოსთა წინაპარი ალანების თავდაპირველი განსახლების არეალი, თბ., 2008.
34. რ. თოფჩიშვილი, საქართველოში ოსთა ჩამოსახლება და შიდა ქართლის ეთნოისტორიის საკითხები, თბ., 1997.
35. ბ. გამყრელიძე, ოსთა განსახლების საკითხისათვის საქართველოში, იხ. წიგნში: ოსთა საკითხი, თბ., 1996.
36. ა. თოთაძე, ოსები ქართულ მინა-წყალზე, იხ. წიგნში: ოსთა საკითხი, თბ., 1996.
37. გაზ. „კლდე“, 1920, 11 ივლისი, №28.

Shota Vadachkoria
*Doktor of Historical Sciences, Chief Scientific
Researcher, Department of Modern and Con-
temporary History, Ivane Javakhishvili Insti-
tute of History and Ethnology*

Peculiarities of Osset's revolt in 1918 year and representation of attempt Ossets on separatist disarmament in Georgian Political thinking

Summary

On the bases of documental materials, there are well-grounded in the work: 1) The demand of creating „National Regiment“ and Ossets self-recognition by Ossetian national board of Georgia, that was considering creation of supporting base for making deeper Ossets separative movements against Georgian State. This unhealthy intention was smelt by Georgian political elite in time and have made the right decision by saying no to Ossetian's illegal demand.

2) Tskhinvali-Sachkhere rebellions on March and April, 1918, by Georgian Ossets were implemented by the order of Soviet Russia and this action had the same power as to declare war towards Georgian Government. The mentioned revolts were carried out when Georgia had one of the most hard periods of its political life (Georgia-Osmalian War), for what, such activities of ungrateful Ossetian people towards Georgian Nation was estimated by Georgian political thinking as a treachery and manifestation of ambushed avenger's inside characteristics.

Not fulfillment of punishing operations with strong enough cruelty towards rebel Ossets in Tskhinvali and Sachkhere and only making point on initiators of the revolt, was a political mistake. As it follows, Georgian Government could not gain hard guarantees on final subordination of Ossets towards country's interests and could not ensure the country from new revolts of them. In process of Tskhinvalian and Sachkhere rebellions, on the bases of criminal activities made by Ossets, Georgian political thinking gave names to Ossets as „pushfull and traitor“, „thankless children of Georgian republic“, „confused by Ossets false intelligence“ and „robbers carrying the sacks on their back«. The analyze of documentary materials confirm that from the first day of independence of Georgia, the most Ossets have written shameful papers in a history towards Georgia people. They have made treason, treason towards the country, which had saved Ossets ethnos.